

XXVIII Curset

Jornades Internacionals
sobre la Intervenció en
el Patrimoni Arquitectònic
Barcelona, 15-18 desembre 2005

EL COL·LEGI D'ARQUITECTES ORGANITZA UNES JORNADES INTERNACIONALS SOBRE PATRIMONI TEATRAL

**L'encontre, coordinat per l'Agrupació Arquitectes per a la Defensa i la
Intervenció en el Patrimoni Arquitectònic (AADIPA), permetrà prendre el pols
dels equipaments escènics més rellevants**

Barcelona, 13 de desembre de 2005.- El Col·legi d'Arquitectes de Catalunya ha organitzat la XXVIII edició del Curset Jornades Internacionals sobre Intervenció en el Patrimoni Arquitectònic dedicades aquest any al Patrimoni Teatral. Sota la direcció de l'arquitecte Xavier Fabré (Barcelona, 1959) i la coordinació de l'Agrupació Arquitectes per a la Defensa i la Intervenció en el Patrimoni Arquitectònic (AADIPA) del Col·legi, l'encontre permetrà reunir a Barcelona els professionals vinculats amb les restauracions, rehabilitacions o reformes recents dels espais escènics més representatius de Catalunya, d'Espanya i de la resta del món. Les jornades tindran lloc a la seu del Col·legi del **dijous 15 al diumenge 18 de desembre** i preveuen l'assistència de més de dos-cents professionals, entre arquitectes, escenògrafs, actors, directors, especialistes en il·luminació, acústica o d'altres experts i artistes vinculats amb el món escènic.

El *XXVIII Curset Jornades Internacionals sobre Intervenció en el Patrimoni Arquitectònic* serà inaugurat el proper **dijous 15 de desembre a les 9:45h** a la Sala d'actes del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya (Plaça Nova 5. Barcelona) amb la presència de **Ramon Bosch**, subdirector general de Cooperació Cultural de la Generalitat de Catalunya, **Oriol Picas**, director de l'oficina de Difusió Artística de la Diputació de Barcelona, **Xavier Fabré**, director del Curset, **Rosa Maria Cànovas**, presidenta de l'AADIPA i **Jesús Alonso**, degà del Col·legi.

Les jornades permetran prendre el pols del patrimoni teatral a través dels arquitectes que en fan possible la seva recuperació, així com la opinió i les necessitats dels professionals del teatre que fan viure aquests equipaments.

A les jornades s'exposaran els projectes de remodelació, restauració i reforma de teatres catalans: **Teatre Fortuny** i **Teatre Bartina** de Reus, **Teatre Kursaal** de Manresa, **Teatre Metropol** de Tarragona, **Teatre-Circ Apolo** de Vilanova i la Geltrú, **Teatre Principal de Maó**, **Teatre Municipal de Girona**, **Teatre Principal de Sabadell**; de la resta d'Espanya: **Teatro Real de Madrid**, **Calderón de la Barca** de Valladolid, **Teatro Circo** de Albacete, **Teatro Cervantes** de Béjar a Salamanca, **Teatro Campos Elíceos** de Bilbao, **Lizeo Antzokia-Gernika-Lumo** de Bizkaia; o d'altres països: **La Fenice de Venècia**, **Teatro Gil Vicente** de Portugal, **Teatro-Circo** de Braga, **Teatre de La Cité** de París, **Teatre Mariinsky** de Sant Petersburg, **Teatro Petruzzelli** de Bari, **Teatro Martí** de La Habana, o **La Scala** de Milano.

XXVIII Curset. Jornades Internacionals sobre la Intervenció en el Patrimoni Arquitectònic.
Col·legi d'Arquitectes de Catalunya. Carrer Arcs 1-5. 08002 Barcelona. Tel: 93 306 78 28. A/e: agrupacions@coac.net

1

Col·legi d'Arquitectes
de Catalunya

AGRUPACIÓ D'ARQUITECTES PER A
LA DEFENSA I LA INTERVENCIÓ EN EL
PATRIMONI ARQUITECTÒNIC

La trobada reuneix a destacats arquitectes autors dels projectes, així com personalitats del món escènic: els directors **Lluís Pasqual**, **Mario Gas**, **Joan Matabosch**, **Joan Domènech**, **Joan Font**, l'escenògraf **Quim Roy**, el coreògraf i ballarí **Toni Mira**, l'autor i director **Sergi Belbel**, l'escenògraf **Jean Luc Lecat**, l'artista **Perejaume**.

D'entre els arquitectes que exposaran les seves intervencions en patrimoni teatral hi ha els italians **Mario Botta** i **Elisabetta Fabbri** (La Scala de Milan), **Massimo Scheurer** i **Giovanni da Pozzo** (La Fenice di Venècia) **Carlo Blasi**, arquitecte escenògraf del director de teatre Peter Brook, autor del projecte de reconstrucció del Teatro Petruzzelli de Bari (Itàlia), **Isabel Marilyn Mederos** (Teatro Martí, el més antic de Ciutat de La Habana, Cuba), **Luis Soares** (Teatro Gil Vicente de Barcelos, a Portugal), **Francisco Rodríguez de Parterroyo** (Teatro Real de Madrid), **Manel Bosch** (Teatre Municipal de Girona), **Felipe Delgado** (Corral de Comedias de Almagro, Ciudad Real), **Josep Llinàs** (Teatre Metropol de Tarragona), o **Federico Correa**, l'arquitecte emèrit Medalla d'Or de la ciutat de Barcelona i Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya, que exposarà una reflexió sobre els teatres del món.

La direcció del *XXVIII Curset Jornades Internacionals sobre Intervenció en el Patrimoni Arquitectònic* ha anat a càrrec de Xavier Fabrè. Arquitecte per l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona en 1988. Des de 1985 fins 1988 treballa en diversos estudis, publicacions i exposicions i des de 1989 fins 1994 realitza activitats docents en l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona com professor auxiliar. Obté una Beca a I.L.A.U.D. per a realitzar a Siena, en 1986, un curs dedicat a la intervenció a l'entorn dels edificis històrics dels nuclis antics de les ciutats. Li fou atorgat el Premi Nacional de Patrimoni Cultural 2000 de la Generalitat de Catalunya, el Premi Europa Nostra 2000, el Guardó l'"Anell de la Fusta" 2000 i el Premi IMHOTEP'2001. Ha publicat "Arquitectura Balnearia a Catalunya", "Balnearis de Catalunya", "Exposició i ciutat. Barcelona Exposició Universal 1888", "Teatre La Massa de Guastavino. Vilassar de Dalt 1881-2002", "El Gran Teatre del Liceu. Reconstrucció i Ampliació" 1996, "Liceu. Un espai per a l'Art" 1999, "Arquitectura del Liceu. Barcelona's opera house" 2000. Ha impartit diverses conferències i ha estat ponent en cursos sobre patrimoni arquitectònic.

Les jornades seran recollides en una publicació monogràfica sobre Patrimoni de Teatres que serà editada pel Col·legi d'Arquitectes de Catalunya a partir de l'any 2006.

Jornades organitzades amb la col·laboració de la Generalitat de Catalunya, la Diputació de Barcelona, l'Ajuntament de Barcelona, i la participació de l'Institut del Teatre, el Gran Teatre del Liceu, el Teatre Lliure i la Fundació Caixa d'Arquitectes.

Amb el patrocini de les empreses Alis, Ercó Iluminación, Gabarró Germans, Mecanitzats de la Fusta Kim, Osram, Promax Protección de Maderas, Rember Fachadas, Sapic, Teyco, Umicore Building Products Ibèrica, Waagner Biro Spain Stage Systems.

Per a més informació, contacteu amb el Departament de Comunicació del COAC.
Carme Polo (cpolo@coac.net) . Laura Bayo (lbayo@coac.net).
Plaça Nova 5. 08002 Barcelona. Tel: 93 306 78 45.

ELS TEATRES INTERVENCIÓ EN EL PATRIMONI TEATRAL

Intervenir en el patrinomi teatral és bàsicament fer teatre, produir accions teatrals. Això, els arquitectes, no ho hem d'oblidar, de la mateixa manera que tampoc no hem de perdre de vista que rehabilitar és tornar a fer hàbil alguna cosa, procurar que recuperi la seva habilitat. Rehabilitar un teatre és recuperar la seva funcionalitat, la capacitat per a desenvolupar la funció original per a la qual va ser construït.

Si alguna funció ha canviat profundament en els darrers anys, és la funció teatral i, per tant, els antics edificis teatrals, en molts casos, han quedat obsolets i desfasats. Si revisem els motius del desajust entre l'edifici, el seu potencial i les expectatives o necessitats d'ús veurem, potser, que el desencaix es produeix no només per qüestions de tecnologia, d'equipament escènic i seguretat dels vells edificis, sinó també per la manera d'entendre l'acte teatral, la relació entre públic i escena, la manera de concebre l'espai escènic i el desenvolupament de l'acció dramàtica.

Totes aquestes coses i moltes més són les que hem d'escoltar de la gent del món del teatre. Per això es fa imprescindible que el congrés aplegui els professionals del teatre i els arquitectes que estan interessats en aquest patrimoni tan desigual i, força sovint, tan feble com entranyable. A partir de les ponències i de les taules rodones establirem el marc d'un diàleg polifònic que, ben segur, anirà més enllà del mateix Curset.

Xavier Fabrè, director del Curset

Organitza:

AADIPA

Agrupació d'Arquitectes per a la Defensa i la Intervenció en el Patrimoni Arquitectònic

Col·legi d'Arquitectes de Catalunya

Equip organitzador:

Anna Albó

Glòria Bassegoda

Montserrat Caldés

Ramon Fusté

Arquitectes, membres d'AADIPA

Director:

Xavier Fabrè, arquitecte

PROGRAMA DEL XXVIII CURSET

Dijous, 15 de desembre Sala d'actes del COAC, Pl.Nova, 5. Barcelona

In	out		
CaT	CaS	9:45	Inauguració del Curset Jesús Alonso, Degà COAC Rosa M. Cànovas, Presidenta AADIPA
CaT	CaS	10:15	Presentació del Curset Xavier Fabrè, Director del XXVIIIè Curset
		10:30	Del escenari al edifici teatral: Historia del Teatro Español Ignacio Garcia, director d'escena i adjunt a la direcció artística del Teatro Español de Madrid
		11:15	<i>Descans-café</i>
CaT	CaS	11:45	Teatres municipals, una demanda creixent Assumpta Bailach i Ramon Bosch, Directora i Subdirector generals de Cooperació cultural. Generalitat de Catalunya.
CaT	CaS	12:30	La rehabilitació de l'equipament teatral i de la seva funció en les ciutats mitjanes Oriol Picas, director Oficina de difusió artística. Diputació de Barcelona Yves Chapon, arquitecte programista
CaT	CaS	13:15	Teatre urbà i cosmopolita Mario Gas, director de teatre
CaT	CaS	14:00	Taula rodona Antoni Cabré, responsable del Programa de circuits teatrals i gires. Generalitat de Catalunya, Ignacio Garcia, Oriol Picas, Yves Chapon i Mario Gas
CaT	CaS	16:00	Nous espais teatrals i antics teatres Silvia Ferrando, directora d'escena i autora
CaT	CaS	16:45	La recuperació dels teatres Fortuny i Bartrina de Reus Xavier Filella, Tinent alcalde de cultura de l'Ajuntament de Reus
CaT	CaS	17:30	L'edifici teatral, un amfitrió tirànic Quim Roy, escenògraf
		18:15	<i>Descans-café</i>
Ital	CaS	18:45	La ricostruzione del Gran Teatro La Fenice di Venezia Massimo Scheurer Giovanni da Pozzo, arquitectes
CaT	CaS	19:30	L'espai de l'art Joan Matabosch, director artístic del Gran Teatre del Liceu
Ital CaS	CaS Ital	20:15	Taula rodona Silvia Ferrando, Xavier Filella, Quim Roy, Massimo Scheurer, Giovanni da Pozzo i Joan Matabosch
		21:00	Sopar-refrigeri Oficial al Gran Teatre del Liceu
		22:30	Visita guiada

Divendres, 16 de desembre Sala d'actes del COAC, Pl. Nova,5. Barcelona

CaT	CaS	9:00	L'usuari darrera la boca d'escena. Reflexions sobre les rehabilitacions	Joan Domènech , director tècnic del Teatre Nacional de Catalunya
CaT	CaS	9:45	Rehabilitació del teatre Kursaal de Manresa	Joan Forgas , arquitecte
CaT	CaS	10:30	Dansa i, amb, sense, per, contra arquitectura	Toni Mira , coreògraf-ballerí
		11:15	Descans-café	
CaT	CaS	11:45	Teatre Metropol	Josep Llinàs , arquitecte
CaT	CaS	12:30	Espai teatral, espai escènic, escenografia efímera	Joan Font . Director de Comediants
CaT	CaS	13:15	Esplendor i mort dels Teatres-circ: L'Apol·lo de Vilanova i la Geltrú	Toni Ramon , Professor del departament de composició arquitectònica. Universitat Politècnica de Catalunya
CaT	CaS	14:00	Taula rodona	Sergi Belbel , autor, Joan Domènech , Joan Forgas , Toni Mira , Josep Llinàs , Joan Font i Toni Ramon .
Port.	CaS	16:00	O projecto de reconstrução do Teatro Gil Vicente, de Barcelos, e algumas notas sobre os velhos teatros portugueses	Luis Soares Carneiro , arquitecte i professor universitari
		16:45	Teatro circo de Albacete. La recuperación de una tipología	Juan Caballero Emilio Sanchez , arquitectes
Port.	CaS	17:30	O projecto cénico do Teatro Circo de Braga como ponto de partida para repensar as salas à italiana	Paulo Prata Ramos Sergio Borges Sergio Carvalho , arquitectes
		18:15	Descans-café	
Fran.	CaS	18:45	Théâtre de la Cité Intenationale, París. Théâtre Mariinsky, Saint Petersburg.	Xavier Fabre Rafael Dajanov , arquitectes
Fran.	CaS	19:30	Toute simplicité est très sophistiquée	Jean Guy Lecat , escenògraf
Ital.	CaS	20:15	Ricostruzione 'com'era e dov'era ?' l'esempio del Teatro Petruzzelli di Bari	Carlo Blasi , professor arquitecte
Port. Fran. Ital.	CaS CaS CaS	21:00	Taula rodona	Luis Soares Carneiro , Juan Caballero , Emilio Sanchez , Paulo Prata Ramos , Sergio Borges , Sergio Carvalho , Xavier Fabre , Rafael Dajanov , Jean Guy Lecat i Carlo Blasi .

Dissabte, 17 de desembre. Sala d'actes del COAC. Pl.Nova, 5. Barcelona

CaT	CaS	9:00	La nova acústica de l'Scala de Milà	Higini Arau, Doctor en ciències físiques
CaT	CaS	9:45	La rehabilitació del Teatre Principal de Maó	Joan J. Gomila Domingo Enrich, arquitectes
CaT	CaS	10:30	Reforma i rehabilitació del Teatre Municipal de Girona 1986-2006	Manel Bosch, arquitecte
		11:15	<i>Descans-café</i>	
		11:45	El acondicionamiento del Corral de Comedias de Almagro, Ciudad Real	Felipe Delgado, arquitecte
		12:30	Una rehabilitación integral: el Teatro Cervantes en Béjar, Salamanca	Antonio Espejel, arquitecte
CaT	CaS	13:15	Platea abrupta	Perejaume, artista i escriptor
CaT	CaS	14:00	<i>Taula rodona</i>	Higini Arau, Joan J. Gomila, Domingo Enrich, Manel Bosch, Felipe Delgado, Antonio Espejel i Perejaume
		16:00	Lizeo Antzokia-Gernika-Lumo-Bizkaia	Jesus Aldama, arquitecte
		16:45	Restauración del Teatro Martí, el más antiguo teatro habanero	Isabel Marilyn Mederos, arquitecte i Kenia E.Diaz, ingeniera
		17:30	Rehabilitación y restauración: Teatro Calderón de la Barca, Valladolid	Sebastian Araujo Jaume Nadal, arquitectes
		18:15	<i>Descans-café</i>	
CaT	CaS	18:45	El patrimoni feble: Teatre Principal de Sabadell	Lluís Dilmé, arquitecte
Ital.	CaS	19:30	Il restauro della parte monumentale del Teatro alla Scala di Milano	Elisabetta Fabbri, arquitecte
Ital.	CaS	20:15	Ampliamento del Teatro alla Scala di Milano	Mario Botta, arquitecte
Ital CaS	CaS Ital	21:00	<i>Taula rodona</i>	Jesus Aldama, Sebastian Araujo, Jaume Nadal, Lluís Dilmé, Elisabetta Fabbri i Mario Botta.

Diumenge, 18 de desembre

Espai Lliure del Teatre Lliure Montjuï c. Pg. Sta. Madrona 40-46. Barcelona

		9:45	El Teatre Lliure	Francesc Guardia , arquitecte
		10:30	Recuperación del Teatro Campos Eliseos de Bilbao	Blanca Brea Santiago Fajardo , arquitectes
		11:15	Descans-café	
		11:45	Rehabilitación del Teatro Real para Teatro de la Ópera de Madrid	Francisco Rodriguez de Parterroyo , arquitecte
		12:30	Reflexiones acerca de un estudio sobre los teatros de ópera del mundo	Federico Correa , Dr. Arquitecte, catedràtic emèrit, Medalla d'or de la ciutat de Barcelona, Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya
CaT	CaS	13:15	L'espai de la representació	Lluís Pasqual , director de teatre
CaT	CaS	14:00	Taula rodona	Francesc Guardia, Blanca Brea, Santiago Fajardo, Francisco Rodriguez de Parterroyo, Federico Correa i Lluís Pasqual.

Xavier Fabré i Carreras
Director del Curset

Neix a Barcelona el 1959. Arquitecte per l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona en 1988. Des de 1985 fins 1988 treballa en diversos estudis, publicacions i exposicions i des de 1989 fins 1994 realitza activitats docents en l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona com professor auxiliar. Obté una Beca a I.L.A.U.D. per a realitzar a Siena, en 1986, un curs dedicat a la intervenció a l'entorn dels edificis històrics dels nuclis antics de les ciutats (Projecte d'intervenció en el barri del Ospedale de Santa Maria alla Scala en el Centre de Siena).

Li fou atorgat el Premi Nacional de Patrimoni Cultural 2000 de la Generalitat de Catalunya, el Premi Europa Nostra 2000, el Guardó l'"Anell de la Fusta" 2000 i el Premi IMHOTEP'2001. Ha publicat "Arquitectura Balnearia a Catalunya", "Balnearis de Catalunya", "Exposició i ciutat. Barcelona Exposició Universal 1888", "Teatre La Massa de Guastavino. Vilassar de Dalt 1881-2002", "El Gran Teatre del Liceu. Reconstrucció i Ampliació" 1996, "Liceu. Un espai per a l'Art" 1999, "Arquitectura del Liceu. Barcelona's opera house" 2000. Ha impartit diverses conferències i ha estat ponent en cursos sobre patrimoni arquitectònic.

Recentment ha intervingut en les conferències *Copiare in architettura. Riflessioni su com'era, dov'era*, Istituto Veneto di Scienze, Lettere ed Arti. Fondazione Gran Teatro La Fenice y en *La ricostruzione del Gran Teatre Liceu di Barcelona*, formant part de les sessions d'estudi *Conservazione e progettazione dei Teatri, che si terra*, Parma, Facoltà di Architettura Università degli studi di Parma. Conferenciant en el *XXVII curs sobre la intervenció en el Patrimoni Arquitectònic* organitzat per AADIPA (Col·legi d'Arquitectes de Catalunya) sobre "Recuperació de la Cúpula de Guastavino 1881-2002".

És director del XXVIII (2005) curs que tractarà sobre la Rehabilitació del Patrimoni Teatral. Conferenciant en el Congrés Internacional d'Arquitectura de Teatres Històrics: Refazer e Utilizar, *Un Teatro del XIX para el XXI*, Póvoa de Lanhoso, Portugal, febrer 2005.

